

„Eddig is mindent
kitaláltam, ezentúl
is ezt teszem.
Az életnek
nem jut soha
semmi eszébe.”

TÓT: MÁTRAY LÁSZLÓ
TÓTNÉ: D. ALBU ANNAMÁRIA
ÁGIKA: VASS ZSUZSANNA
AZ ŐRNAGY: KÓNYA-ÜTŐ BENCE
GYURI ATYUS, POSTÁS: ERDEI GÁBOR
CIPRIANI PROFESSZOR: NEMES LEVENTE
TOMAJI PLÉBÁNOS: SZAKÁCS LÁSZLÓ
GIZI GÉZÁNÉ, EGY ROSSZ HÍRŰ NŐ: GAJZÁGÓ ZSUZSA
A LAJT TULAJDONOSA: DERZSI DEZSŐ
LŐRINCKE: PIGNITZKY GELLÉRT
ELEGÁNS ŐRNAGY: PÁL CSABA
INASOK: FEKETE ZSOLT, KOLCSÁR JÓZSEF
NARRÁTOR: BARABÁS ÁRPÁD
RENDEZŐ: BOCSÁRDI LÁSZLÓ

DÍSZLETTERVEZŐ: BARTHA JÓZSEF
JELMEZTERVEZŐ: CS. KISS ZSUZSANNA
VILÁGÍTÁSTERVEZŐ: BÁNYAI TAMÁS
ZENE: BOCSÁRDI MAGOR
SZÍNPADI MOZGÁS: BEZSÁN NOÉMI
DRAMATURG: KALI ÁGNES

ÜGYELŐ: V. BARTHA EDIT
SÚGÓ: DOBRA MÁRIA MAGDOLNA

Fénytechnika: Ambrus Zsolt, Horváth Csaba, Vargha Zsolt
Hangtechnika: Józsi Szabolcs, Lukács Szabolcs
Diszítók: Albert-Nagy Géza, Barthalis Szabolcs, Barti István,
Farkas Csaba, Gecse László, Kecskés István, Olajos Károly, Orbán István
Öltöztetők: Bartha Judit, Nyisztor Angéla
Fodrász: Győry Andrea; Kellékesek: Kocsis Olga, Kovács Ibolya
Produkciós vezető: Dálnoki Csanád
A műsorfűzetet szerkesztette: Kali Ágnes; Grafika: Wanek Ferenc

Bemutató: 2021. november 21.

ÖRKÉNY ISTVÁN

TÓTÉK

RENDEZŐ: BOCSÁRDI LÁSZLÓ

Az előadás szövege az azonos című regény és dráma ötvöze
A mű a Proscenium Szerzői Ügynökség engedélyével kerül előadásra

INTERJÚRÉSZLET

„A legőszintebben azt válaszolhatom, hogy írni nem szerető alkat vagyok. Utálok írni, de muszáj, és ha már muszáj, mindegy, mit írok. Ezek az iskolában tanult műfajok – próza, vers, dráma – réges-rég összefolytak már. Különbség csupán az író hanghordozásában van, hiszen a próza is dialógus, néma és négy szemközt folyó párbeszéd az olvasóval, a színpadon kimondott szó viszont nézők száza előtt hangzik el. Végre elvergődtünk addig az őszinte és egészséges „műfajtalanságig”, amikor már nem a származás dönt. Jöhet az a szó versből, dramatizált regényből vagy színpadnak írott színdarabból, csak az a fontos, hogy a nézőtérén hatása legyen. Engem semmi más nem érdekel, és azt hiszem, hogy a nézőket sem”

...

„Minden drámám a megelőző folytatása és megtagadása is...”

Forrás: Bátki Mihály, Film Színház Muzsika, 1975. december 20.
Megjelent: Drámák I. Jegyzetek, 486. old. Szépirodalmi Könyvkiadó, 1982.

ÖRKÉNYRŐL

„1912. április 5-én született Örkény István Kossuth-díjas író, dramaturg, a Tóték és a Macskajáték alkotója, az egyperces novellák műfajának megteremtője. A Magyar Írók Szövetségének tagjaként tevékenyen részt vett az 1956-os forradalomban, s hiába gyakorolt 1957-ben önkritikát, 1963-ig publikálási tilalom alatt állt.

Jómódú polgárcsalád sarjaként, Budapesten látta meg a napvilágot 1912. április 5-én. Édesapja patikus, akinek felmenői Östreichernéven voltak szeszgyárosok. Örkény a piaristáknál

érettségizett, majd a Műegyetem vegyészmérnöki karára járt, de diplomáját már mint gyógyszerész kapta meg 1934-ben.

Első írásai a barátaival alapított Keresztmetszet hasábjain jelentek meg, első jelentős novelláját a Szép Szóban közzétették. Tengertánc című antifasiszta írására felfigyelt a hatóság is, ezért az 1938–39-es időszakot Londonban, majd Párizsban töltötte. 1940-ben ismét beiratkozott a Műegyetemre, ahol 1941-ben kapott vegyészmérnöki diplomát, s ekkor jelent meg első novelláskötete is.

1942-ben munkaszolgálatosként a doni frontra, majd szovjet hadifogságba került, csak 1946-ban térhetett haza. Ezt követően belépett a Magyar Kommunista Pártba és a Szabad Nép munkatársa lett. A háborúban és a hadifogság alatt szerzett keserű tapasztalatait az Emlékezők (Amíg ide jutottunk) és a Lágerek népe című írásaiban, valamint Voronyezs című drámájában örökítette meg.

1949-től az Ifjúsági Színház, 1951-től a Magyar Néphadserg Színháza (a Vígszínház elődje) dramaturgja lett, közben folyamatosan publikált. A kritika elismeréssel fogadta őszinte meggyőződésből fakadó, de sematista Házasársak című regényét, Lila tinta című elbeszélését viszont Révai József, az akkori kultúrpolitika teljhatalmú irányítója „fülledt és rohadt szexualitással” vádolta meg. 1954-től a Szépirodalmi Kiadó lektoraként dolgozott, közben megjelent Hóviharban című novellakötete.

A Magyar Írók Szövetségének tagjaként tevékenyen részt vett az 1956-os forradalomban, s hiába gyakorolt 1957-ben önkritikát, 1963-ig publikálási tilalom alatt állt. Hogy eltartsa családját, az Egyesült Gyógyszergyár mérnökeként dolgozott. 1965-ben aztán megjelent a Macskajáték, 1966-ban a Tóték kisregény-változata, s az irodalmi élet szenzációja lett a Jeruzsálem hercegnője is. 1968-ban adták ki legnépszerűbb kötetét, az Egyperces novellákat, amelyek jellegéje volt: Nincsenek buta emberek, csak rossz Egypercesek! A Macskajáték és a Tóték a színházban és filmen is nagy sikert aratott, a világ számos pontján öregbítve írója hírnevét. 1969-ben a Tótékből Isten hozta őrnagy úr! címmel Fábry Zoltán rendezett filmet, a Macskajátékot 1972-ben Makk Károly álmodta filmvászonra.

Örkény még megérte, hogy tíz éven keresztül betiltott drámája, a Pisti a vérzivatarban 1979 elején a Vígszínházban színre kerüljön, 1979. június 24-én hunyt el, még halálos ágyán is dolgozott. 1955-ben és 1967-ben József Attila-díjat kapott, 1973-ban Kossuth-díjjal tüntették ki. Emlékét drámaírói ösztöndíj, színház és közterület őrzi, s immár honlapja is van az Országos Széchényi Könyvtár jóvoltából.”

Forrás: <https://mult-kor.hu/fuledt-es-rohad-t-szexualitas-publikalasi-tilalommal-is-sujtottak-rkeny-istvant-20170405>

ARRÓL, HOGY MI A GROTESZK

Szíveskedjék terpeszállásba állni, mélyen előrehajolni, s ebben a pozitúrában maradván, a két lába közt hátratekinteni: Köszönöm.

Most nézzünk körül, adjunk számot a látottakról.

Íme, a világ fejtetőre állt. Férfilábak kalimpálnak a levegőben, visszacsúsznak a nadrágszárazak, s a lányok, ó, ezek a lányok, hogy kapkodnak a szoknyájuk után!

Ott az autó: négy kereke a levegőben, mintha egy kutya a hasát akarná megvakargatni. Egy krizantém: keljfeljancsi, vékony szára az égbe mered, ahogy a fején egyensúlyozza magát. Egy gyorsvonat, amint füstcsóvján továbbog.

A Belvárosi Plébániatemplom a két tornyán levő két keresztben levő két villámhárító hegyével érinti csak a földet. És amott egy tábla a kocsmá ablakában:

Bent egy dülöngélő vendég – fejfelé aláfelé – elhozza sörét a söntésből. A sorrend: lent a hab, rajta a sör, fent a pohár talpa. Egy csöpp nem sok, de annyi se csordul ki.

Tél van? Hát persze! Hiszen felfelé szállingóznak a hópelyhek, és az égbolt jégtükrén lóbálózva iringálnak a korcsolyázó párok. Nem könnyű sport!

Keressünk most már vidámabb látványt. Ímhol egy temetés! Fölhulló hópelyhek közt, fölcsöpögő könnyek fátyolán át végignézhethetjük, amint a sírásók két vastag kötélén fölbocsátják a koporsót. A munkatársak, ismerősök, közeli s távoli rokonok, továbbá az özvegy meg a három árva göröngyöt ragadnak, s elkezdik a koporsót hajigálni. Jusson eszünkbe az a szívettépő hang, amikor a sírgödörbe ledobált rögök megdobbannak és szétomlanak. Az özvegy sír, jajonganak az árvák... Milyen más érzés fölfelé hajigálni! A koporsót eltalálni mennyivel nehezebb! Először is jó göröngyökre van szükség, mert a porhanyósabbja félúton szétesik. Van hát kapkodás, lőtás-futás, taszigálódás a kemény rögökért. És hiába a jó göröngy; a rosszul célzott rög visszahull, és ha eltalál valakit – pláne, ha egy gazdag, előkelő rokont –, kezdődik a vihorászás, a káröröm egészséges kuncogása. De ha minden stimmel – kemény a rög, pontos a célzás, s telibe találja a deszkakoporsót –, megtapsolják a dobót, derűs lélekkel térnek haza, és sokáig emlegetik a nagy telitalálatot, a kedves halottat és ezt a mókás, pompásan sikerült szertartást, melyben nyoma sem volt a képmutatásnak, a tettetett gyásznak, a hazudott részvénytilvánításnak.

Kérem, szíveskedjenek kiegyenesedni. Amint látják: a világ talpra állt, önök pedig emelt fővel, keserű könnyekkel sirathatják kedves halottaikat.